

Ojārs BUŠS, Renāte SILIŅA-PIŅĶE
 LU Latviešu valodas institūts

***Purgailis* – PUTNS, AUGS VAI PĀRPRATUMS?**

Ja atbildi uz jautājumu, kas ir [*purgailis*], mēs mēģinātu noskaidrot ar mūsdienās tik populārās aptaujas metodes palīdzību, visbiežāk minētais variants, visticamāk, būtu: ‘bijušais Rīgas mērs’. Kā labi zināms, mūsdienās šī leksēma latviešu valodā eksistē kā vidēji populārs **uzvārds** (19 fiksējumi [kā arī 1 *Porgailis*] Veltas Staltmanes materiālos [Staltmane 1981, 151], apmēram tikpat – ap 20 – arī dažādu gadu Rīgas telefongrāmatās) un kā **vietvārds** – pārsvarā daudzskaitļa formā kā mājvārds, taču Ziemeļvidzemē zināms arī nelielas – 13 kilometru garas – upes nosaukums *Purgaile* (LVV 2010, 266–268). No visiem onomastiskajiem homonīmiem *Purgailis*, domājams, visplašākais lietotāju loks varētu būt tam, kura nozīme (par onīmu nozīmju skaidrošanas iespējām skat., piem., Bušs 2003, 293–296; 2008, 478–480) ir ‘bijušais Rīgas Domes priekšsēdētājs (1994–1997), vēlāk LU Ekonomikas un vadības fakultātes dekāns’; tāpēc samērā daudzu latviešu valodas runātāju lingvistiskajos priekšstatos tieši tikko minētā nozīme acīmredzot ir vārda *Purgailis* pamatnozīme mūsdienu latviešu valodā.

Purgailis ir uzvārds ar senu lietojuma tradīciju. Tas nav no tiem, kas ienākuši latviešu uzvārdu sistēmā tikai 19. gadsimta pirmajā pusē, kad notika masveidīga uzvārdu došana latviešu zemniekiem; senākais Ernesta Bleses pamanītais šī uzvārda fiksējums dokumentos attiecas uz 1607. gadu (Blese 1929, 231). Tomēr tiešu tā atbilsti starp latviešu valodas **apelatīviem** nav viegli atrast. Pagaidām var minēt vienīgi divus vārdlietojumus (ar nozīmi ‘kāds putns’) „Latvju Dainās” – *purgailīši* (*Skaisti dzied purgailīši Vaskainām kājiņām* LD 8908) un *pura gailis* (LD 2531); atsauce uz šiem lietojumiem atrodama Kārļa Mīlenbaha un Jāņa Endzelīna vārdnīcas papildinājumu sējumā (EH 2, 327). Pārbaudot virtuālajā Dainu skapī, gandrīz rodas iespaids, ka šis skapis būtu bijis jau Edītes Hauzenbergas-Šturmas rīcībā: neko ar *purgaiļiem* saistītu, ko Hauzenberga-Šturma jau nebūtu grāmatās pamanījusi, virtuālajā skapī nevar atrast. Taču atrodas interesants jau citētās dziesmas variants. Rīgas semināristu iesūtītajā un vārdnīcā citētajā dziesmā tātd *Skaisti dzied*

purgailīši Vaskainām kājiņām; Ellē kļiedza tie puisīši, Kas meitiņas nicināja, bet no Vecpiebalgas pagasta iesūtīts: *Melni gaiļi purā vēkše Vaskotām kājiņām, Tā vēkšes ellē puisī, Kas meitiņas nicināja*. Nav grūti pamanīt, ka otrajā jeb Vecpiebalgas variantā paralēlisms ir organiskāks, teksts sasaistās loģiskāk, un tas ļauj izteikt hipotēzi, ka Rīgas semināristu variants ir sekundārs un šī varianta *purgailīšu* cilme varētu būt saistāma ar *melniem gaiļiem purā*; arī *vaskainās* jeb, citā apakšvariantā, *dzeltainās kājiņas* labi piederas reāliem gaiļiem. Otrajā Hauzenbergas-Šturmas pamanītajā tautasdziesmā minēts *pura gailis: Sniedze kļiedza, sniedze svilpa, Pura gailis kladzenāja; Pura gailis kladzenāja, Sniedzei meitu noņemdams*. Šajā gadījumā savukārt *pura gaiļa* „kladzenāšana” ir pazīme, kas ļauj domāt, ka arī šoreiz varētu būt apdziedāts drīzāk ‘gailis (kā gandrīz jebkuras putnu sugas tēviņš) purvā’, nekā kādas specifiskas putnu sugas pārstāvis.

Nevar gan noliegt arī iespēju, ka 19. gadsimtā leksēma *purgailis* varētu tikt sporādiski, no šī vārda cilmes un vēstures neatkarīgi, attiecināta uz kādu purva putnu – gan iepriekš citētajās tautasdziesmās, gan sal., *purvu gailis* ‘?’ (EH 1, 377), ko ornitologs Kaspars Funts ierindo starp rubeņa nosaukumiem (Funts 2011), atsaucoties uz ME. Kārļa Mīlenbaha un Jāņa Endzelīna vārdnīcā tomēr rubeņa apzīmējuma *purvu gailis* nav; acīmredzot ornitologs Funts uzskatījis, ka šajā avotā iekļaujams arī EH, taču EH savukārt minētā vārdkopa dota bez precīza nozīmes skaidrojuma, ar atsauci uz kādu neidentificētu tautasdziesmu (virtuālajā dainu skapī minētā vārdkopa nav atrodamā). Tiesa, hipotēzi, ka ar *purgaili* vai *purva gaiļi* dažās tautasdziesmās tiešām varētu būt domāts rubenis, balsta gan rubeņa izskats – melnā krāsa, gan apraksts, ka rubenis „Latvijā dzīvo dažāda tipa purvos, krūmiem aizaugušās, pārpurvotās pļavās” (LaD 5, 16), kā arī tautasdziesmās fiksētais rubeņa saistījums ar purvu, piemēram, *Rubenītis rubināja Pura bērza galiņā* (LD 2551) u. tml. (arī *Kura purva tie rubeņi Skaistajām astītēm? Kuru brāļu ta māsiņa, Zelta roze vainakā?* LD 20487-18; sal. arī LD 30484-0). Tāpat uzmanību piesaista arī tautasdziesmās attēlotā rubeņa dziedāšana: *Div` putniņi skaņi dzied Vienā meža maliņā; Viens tā saka: puru, puru, Otrs saka: rubu, rubu. Kas tā teica puru, puru, Tas tas lielais rubitais* (LTdz 11453). Par pierādījumu rubeņa un purgaiļa identitātei it kā varētu minēt tautasdziesmu *Skaisti dzied purgailīši Dzeltenām kājiņām; Māra, māsa, mazgā katlu, Man rubeņi kulītē; Kur purvītis, tur rubeņi Pa pārami saguluši*. (LTdz 12190-1, ja vien ne tās nedabīgi salīpinātā forma, kas rada šaubas par dziesmas autentiskuma pakāpi. Līdz ar to mūsu spriedumi par vārdkopas *purvu gailis* leksisko nozīmi joprojām ir hipotētiski.

Leksēma *gailis* ‘mājas vistu tēviņš’ latviešu valodā (tāpat kā šīs leksēmas atbilstmes kaimiņtautu valodās) ir bieži izmatota uzvārdu veidošanai, tā iekļauta samērā daudzos salikto uzvārdos, starp kuriem minams arī *Purgailis* un sporādiski pamanītais *Poragailis*; šie uzvārdi detalizēti aprakstīti Paula Baloža publikācijā (Balodis 2004, 44–45, 55, 57) un promocijas darbā (Balodis 2008, 161). Par dažiem šādiem uzvārdiem ar *-gailis* (piemēram, *Ārgailis*, *Sūngailis*, *Zemgailis*) gan izteikts viedoklis, ka tiem nav etimoloģiska sakara ar putna vārdu, ka tajos sākotnēji bijusi iekļauta leksēma *gals*, kurā vēlāk *-al-* pārveidojies par *-ail-* sēliskajās izloksnēs (Laumane 2005, 261–262); diskusijās izskanējusi doma, ka to pašu varētu teikt arī par uzvārdu *Purgailis*, jo vairāk tāpēc, ka zināms arī uzvārds *Purgalis* un vietvārdi ar *Purgal-* (ar minēto latviešu uzvārdu *Lietuviešu uzoārdu vārdnīcas* autori hipotētiski saista arī lietuviešu uzvārdu *Purgelis* (LKŽ 2, 539); tiesa, Zigms Zinkevičs šī lietuviešu uzvārda komponentus skaidro citādi (Zinkevičius 2008, 88, 127)). Turklāt dažkārt vienam un tam pašam topoobjektam dažādos laikposmos fiksēts nosaukums gan ar *Purgail-*, gan ar *Purgal-*, un tātad acīmredzot patiešām laika gaitā viens no tiem pārveidojies par otru. Taču bieži vien, runājot par seniem mājvārdiem, grūti pateikt, kurš variants bijis primārais; jau 17. gadsimta dokumentos atrodami gan *Purgaiļi* (piem., Lielstraupē, kur šis mājvārds saglabājies līdz pat 21. gadsimtam), gan „*Purgall*”, piem., Dreiliņos, kur 20. gadsimtā arī ir *Purgaiļi*; tas būtu labs piemērs tam, kā *-gali* vai *-gaiļi* pārtapuši par *-gaiļiem*, ja vien būtu drošība, ka tās tiešām ir vienas un tās pašas mājas (par ko ir zināmas šaubas). Toties Vitrupē (Liepupes draudzē) 19. gadsimtā gan ir jau nepārprotams šurpu turpu svārstību gadījums: 1834. gadā „*Purgail*”, 1850. gadā „*Purgal*”, bet 20. gadsimtā – atkal *Purgaiļi*. Par to, ka visi *Purgaiļi* tomēr diezin vai uzskatāmi par pārveidotiem *Purgaiļiem*, netieši liecina arī skaitliskā proporcija: Latvijas Ģeotelpiskās aģentūras Karšu pārlūks dod ziņas par mūsdienās eksistējošiem 37 apdzīvoto vietu nosaukumiem ar *Purgaiļi* (piem., Iecavā, Krimuldā, Madlienā, Ropažos, Skultē, Vidrižos) un 14 – ar *Purgaiļi* (piemēram, Drustos, Dundagā, Dzērbenē, Ģibuļos, Pālē, Taurenē; plašāku vietvārdu materiālu ar *Purgaiļi* skat. LVV 2010, 268–270), tātad toponimisko *Purgaiļu* mūsdienās ir divarpus reizu vairāk, nekā *Purgaiļu*. Turklāt tikai daži *Purgaiļi* lokalizēti sēlisko (resp., Vidzemes sēlisko) izlokšņu areālā (Taurupē) vai šī areāla tiešā tuvumā (Madlienā), tāpēc nav iespējams visu šādu vietvārdu (un uzvārdu) cilmi saistīt ar sēliskajām izloksnēm raksturīgiem fonētiskiem procesiem un – vismaz vairumā gadījumu – nevar mājvārda otro komponentu *-gaiļi* uzskatīt par tautas etimoloģijā pamatotu pārveidojumu, resp., par pārpratumu.

Kā jau minēts, latviešu valodas apelatīvajā leksikā *purgaiļu* pēdas ir minimālas un samērā nedrošas. Toties salikteņi ar analogisku iekšējo formu – ‘purva gailis’ – atrodami lielākajās Baltijas jūras somugru valodās – somu un igauņu valodā. Taču šo salikteņu nozīme katrā no minētajām valodām ir pilnīgi atšķirīga: somu *suokukko* (*suo* ‘purvs’ + *kukko* ‘gailis’) nozīmē ‘gugatnis, *Philomachus pugnax*’ (tātad – kāds putns; interesanti, ka latviešu valodā zināms gugatņa apzīmējums *jūras gailis* – LLVV 3, 27), savukārt igauņu *sookikas* (*soo* ‘purvs’ + *kikas* ‘gailis’) (skat. Wiedemann 1973⁴, 280 s.v. *kikas*) (Dienvidigauņijas izlokšņu *suukikas* – Vilbaste 1993, 393) – ‘purva vaivariņi [sic!], *Ledum palustre*’, tātad – kāds augs. Savukārt igauņu literārajā valodā šo pašu augu, purva vaivariņus, sauc *sookail*, un šī salikteņa otrās daļas baltisku cilmi par visticamāko jau atzinis igauņu valodnieks Raimo Rāgs (Raag 1984, 260) [par vērtīgām norādēm uz igauņu valodnieku pētījumiem esmu pateicību parādā Lembitam Vabam]; savukārt līdzību igauņu *sookail* un atbilstīgā lietuviešu valodas vārda starpā pamanījis jau Kazimiers Jauņus (Janius 1972, 309). No leksiskajām atbilstmēm baltu valodās R. Rāgs min vienīgi liet. *gailis*, daudzskaitlī *gailiai* ‘*Ledum palustre*’, norādīdams arī uz šī vārda tuvākajiem etimoloģiskajiem sakariem lietuviešu valodā, resp., uz liet. adjektīvu *gailus* (Raag 1984, 260). Atbilstīgu latviešu valodas materiālu R. Rāgam acīmredzot nav izdevies atrast, un tas arī saprotami. Latviešu valodas Vidzemes izloksnēs (Mazsalacā, Ungurmuižā) gan pierakstīts kāda auga nosaukums *gaiļi* (ar stiepto zilbes intonāciju), taču, pēc apraksta Kārļa Milenbaha un Jāņa Endzelīna vārdnīcā (ME 1, 585) un sinonīma *cērpa* minētās vārdnīcas papildinājumos (EH 1, 377) spriežot, šai vārdā sauktas spilves (*Eriophorum*). Arī Ineses Ēdelmanes un Ārijas Ozolas *Latviešu valodas augu nosaukumu* vārdnīcā starp *Ledum palustre* nosaukumiem nav vārdu ar sakni *gail-* (Ēdelmane, Ozola 2003, 401–403); tiesa, uzmanības vērti mūsu tēmas sakarā ir daži zīleņu (*Vaccinium uliginosum*) nosaukumi (*gailenes*, *gailine*) (ibid., 467), kā arī tikai vienā izloksnē pierakstītais melleņu (*Vaccinium myrtillus*) nosaukums *gailene* (ibid., 216), kas no etimoloģiskās motivācijas viedokļa varētu būt analogiski lietuviskajiem vaivariņu apzīmējumiem. Augu nosaukumu rādītājā (Ēdelmane, Ozola 2007, 53–54) iekļauti pāri par 60 nosaukumiem ar sakni *gail-* / *gaiļ-*, taču vairumā gadījumu (ne visos! skat. tikko teikto par attiecīgajiem zīleņu un melleņu nosaukumiem) acīmredzama ir to motivācijas saistība ar mājputna apzīmējumu.

Un tātad – igauņiskajiem vaivariņu nosaukumiem vistuvākā **zināmā** atbilstme starp baltu valodu apelatīviem ir liet. *gailis*, resp., *gailiai*, resp., stan-

dartizētājā botānikas terminoloģijā *pelkinis gailis* (sinonīms: *balinis gailis*); kā zināms, lietuviešu valodā šī leksēma – *gailis* – nav homonīmiska mājputna apzīmējumam (sal. liet. *gaidys* ‘gailis’), tāpēc arī semantiskā atbilsme starp igauņu *kikas* un lietuviešu *gailis* dēvējama par pseidoekvivalentu. Lietuviešu auga nosaukuma *gailiai* etimoloģija, kā jau minēts, acīmredzot pirmām kārtām saistāma ar lietuviešu valodas adjektīvu *gailus* ‘ass, kodīgs’.

Maz ticams, ka vaivariņu apzīmējumi igauņu valodā būtu veidojušies tiešā lietuviešu valodas ietekmē, acīmredzot analogisks vaivariņu nosaukums savulaik lietots arī latviešu valodā, turklāt jau samērā sen, kā to liecina gan minētais uzvārda fiksējums 17. gadsimta pašā sākumā, gan arī fakts, ka igauņu *sookikas* – domājams, kalks no latviešu valodas (par ko nešaubās arī Lembits Vaba; R. Rāgs savā pētījumā par *Ledum palustre* nosaukumiem igauņu valodā leksēmu *sookikas* un, domājams, pēc analogijas ar to veidoto *so kanna* [resp., mūsdienu rakstībā *sookana*, burtiski ‘purva vista’] gan piemin [Raag 1984, 259], taču neetimoloģizē; jāpiebilst, ka šī igauņu valodas salikteņa formālais analogs lībiešu valodā *sūo-kanà* gan apzīmē nevis augu, bet, atbilstīgi savai iekšējai formai, putnu – balto irbi) – atrodams jau Johana Kristofa Klāres ar 1730. gadu datējamā igauņu valodas vārdnīcas rokrakstā (Vilbaste 1993, 393). Igauņu valodas apvidvārda *sookikas* darināšanā baltiskais paraugs šķiet neapšaubāms, tikai ar to var izskaidrot tik it kā dīvainu – ar mājputna apzīmējumu saistītu – iekšējo formu (‘purva gailis’) vaivariņu nosaukumā; savukārt šī igauniskā *Ledum palustre* nosaukuma neapšaubāmais cilmes baltiskums ir papildarguments par labu tam, ka R. Rāgs nav kļūdījies, atzīdams arī ig. *sookail* cilmes saistījumu ar baltu valodām par ticamāku, nekā no fonētiskā viedokļa tikpat iespējamo atvedinājumu no vācu un holandiešu *Gagel* ‘*Myrica gale*, purvmirte’ (Raag 1984, 260–261) (kaut gan faktoloģiskas precizitātes labad jānorāda arī uz šī ģermāņu valodu vārda gandrīz pārsteidzošo vizuālo līdzību 1587. gadā fiksētā latviešu uzvārda *Purregeigell* (Blese 1929, 231) otrajam komponentam; E. Blese gan šo uzvārda pierakstu piedāvā lasīt kā *purgailis* vai *pura gaigala* (Blese 1929, 33).

Igaunisko un lietuviešu *Ledum palustre* nosaukumu sastatījums tātad ļauj hipotētiski rekonstruēt latviešu valodas apelatīvu **purgaiļi* un varbūt vēl senāku **gaiļi* (ar stiepti intonētu *-ai-*) ar šo pašu nozīmi, resp., ‘*Ledum palustre*, vaivariņi’. Tomēr heterotonu **gaiļi* un *gaiļi* paralēls lietojums acīmredzot radīja neērtības, tāpēc vispirms virsroku guva mazāk pārprotamais saliktenis **purgaiļi*, bet to savukārt ar laiku aizstāja leksēma *vaivars* (resp., *vaivariņi*), kuras formālais ekvivalents lietuviešu valodā – *vaivoras* – apzīmē

gan 'zilenes, *Vaccinium uliginosum*', gan 'mellenes, *Vaccinium myrtillus*' (visai sporādiski liet. *vaivoras* fiksētas arī nozīmes 'melnās vistenes, *Empetrum nigrum*' (LKŽ^e; arī Rīteris 1929, 1276) un 'ārstniecības gurķenes, *Borago officinalis*' (LKŽ^e)). Dažās latviešu valodas izloksnēs zilenes, kā jau minēts, sauc par *gailenēm* (Druvienā, Medņos, Silajānos, Vīpē – Edelmane, Ozola 2003, 467), savukārt mellenes par *gailenēm* sauc Jeros (ibid., 216); tas liecina, ka vairāk vai mazāk analogiski nosaukumi vaivariņiem, zilenēm un mellenēm nav nekas unikāls un līdz ar to arī nosaukumu semantikas pārbīde varēja notikt samērā viegli. Ja viduslaiku uzvārdi *Purgailis* būtu apelatīva motivēti, minētās semantiskās pārbīdes noslēguma posms būtu jāsaista – protams, ļoti aptuveni – ar 16. gadsimtu; taču šo uzvārdu pamatā var būt – un tas ir visai ticams – arī senāki mājvārdi, un šādā gadījumā minētā semantiskā procesa kulminācija varētu būt noslēgusies vēl kādu gadsimtu agrāk.

Dažas pārdomas rada apelatīva **purgaiļi* vai attiecīgā uzvārda motivēto Latvijas vietvārdu izplatības areāls. Kā liecina gan *Latvijas vietvārdu vārdnīcas* attiecīgajā sējumā (LVV 2010) iekļautais toponimiskais materiāls, gan internetā uzturētais Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras Karšu pārlūks (Kp), šie vietvārdi galvenokārt rodami Rietumvidzemē un Ziemeļvidzemē, citos Latvijas novados šādi vietvārdi sastopami tikai sporādiski. Arī vienīgais no šī leksiskā celma veidotais hidronīms, kā jau minēts, lokalizēts Ziemeļvidzemē, Valkas apkaimē. Šāds areāls gan ļauj par visai ticamu uzskatīt minēto igauņu valodas leksēmu (*sookail* un it sevišķi *sookikas*) cilmes saistījumu ar latviešu valodas ietekmi, taču pagaidām neatbildēts paliek jautājums par saistības veidu starp latv. **purgaiļi* un liet. *gailiai*. Fakts, ka vietvārdu *Purgaiļi* pamatareālam nav ne vismazākās saskarsmes ar Lietuvas pierobežu, ļauj formulēt hipotēzi, ka latviešu valodas rekonstruētais apelatīvs **(pur)gaiļi* nav bijis aizguvums no lietuviešu valodas, bet gan baltu valodām kopīga mantota leksēma vai paralēls jauninājums, kura areālā specifika Latvijā, resp., vismaz vietvārdu līmenī spilgti izteiktā saikne ar Vidzemi, vēl gaida pārliecinošu skaidrojumu. Savukārt igauņu *sookail* (un tā variantu, piem., *kail*, *kael*, *sookael*, *rabakaelad* [ig. *raba* 'augstais purvs'. – O.B.] – Vilbaste 1993, 392) plašā izplatība Igaunijas teritorijā, cita starpā ieskaitot, piemēram, pārstāvētību toponīmijā Hiumā salā (*Kailuaed* < *kail* 'Ledum palustre' – Kallasmaa 2010, 65) un Sāremā salā (*Kailesoo* [burtsiski 'Vaivariņu purvs'. – O.B.] un vairāki citi šīs saknes vietvārdi – Kallasmaa 1996, 72), liek domāt, ka aizgūšanas process no latviešu valodas igauņu valodā norisinājies samērā sen (otrā gadu tūkstoša sākumā?); aizguvuma izplatību 20. gadsimtā varēja veicināt arī igauņu rakstu valodas ietekme.

Tātad, atbildot uz virsrakstā uzdoto jautājumu, varam secināt, ka latviešu valodā – tās senākā periodā – acīmredzot ir bijis auga nosaukums **purgaiļi* ‘*Ledum palustre*’ (protams, jebkura rekonstrukcija ir hipotētiska, tomēr tikai šāda rekonstrukcija ļauj ticami skaidrot augstāk minēto igauņu valodas dotumu cilmi). Savukārt relatīvi nesena pagātnē apelaatīvā *purgailis* sporādiski lietots ar nozīmi ‘kāds putns; rubenis?’. Starp mājvārdiem *Purgaiļi* daži (bet tikai daži!) varētu būt veidojušies mājvārda sākotnējās (etimoloģiskās) nozīmes pārprašanas, resp., tautas etimoloģijas rezultātā no senākā *Purgaiļi* (< *pur[v]a gals*).

***Purgailis* – A BIRD, A PLANT OR A MISUNDERSTANDING?**

Summary

Purgailis is a quite common Latvian surname, *Purgaiļi* is a frequently used place-name (mostly a name of a farmstead). The names are widely associated with Latv. *purvs* ‘a marsh’ and *gailis* ‘a cock’, however, in Latvian there is no common name **purgailis*. The Estonian borrowing of the Baltic origin (*soo*)*kail* ‘*Ledum palustre*’ (cf. Est. *soo* ‘a marsh’) and the calque *sookikas* ‘id.’ (cf. Est. *kikas* ‘a cock’) is a result of the Latvian linguistic influence (although cf. Lith. *gailiai* ‘*Ledum palustre*’), thus there is a real possibility that Latvian might have had (a quite long time ago) a common name **purgaiļi* ‘*Ledum palustre*’.

LITERATŪRA

Balodis Pauls 2004, Faunas semantikas uzvārdi, *Onomastica Lettica* 2, 37–84.

Balodis Pauls 2008, *Latviešu personvārdu etimoloģiskās semantikas teorētiskais modelis un tā realizācija*, Promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai, Rīga (manuskripts).

Blese Ernests 1929, *Latviešu personu vārdu un uzvārdu studijas 1: Vecākie personu vārdi un uzvārdi (XIII–XVI g. s.)*, Rīga: A. Gulbis.

Bušs Ojārs 2003, *Personvārdi, vietvārdi un citi vārdi: izpētes pakāpieni*, Rīga: LU Latviešu valodas institūts.

Bušs Ojārs 2008, About the possibility to compile a linguistic semantic (explanatory) dictionary of proper names, in Paolo D’Achille, Enzo Caffarelli (eds.), *Lexicography and onomastics 2: Proceedings from the International Study Days, Roma Tre University, February 14th–16th, 2008* (= *RION International Series* 3), Roma: Società Editrice Romana, 2008, 475–482.

Ēdelmane Inese, Ārija Ozola 2003, *Latviešu valodas augu nosaukumi*, Rīga: Augsburģas institūts.

Ēdelmane Inese, Ārija Ozola 2007, *Latviešu valodas augu nosaukumi: Pielikums: Augu nosaukumu alfabētiskais rādītājs*, Rīga: LU Latviešu valodas institūts.

EH – J. Endzelīns, E. Hauzenberga, *Papildinājumi un labojumi K. Mūlenbacha Latviešu valodas vārdnīcai 1–2*, Rīga, 1934–1946.

Jaunius 1972 – Stasys Skrodenis (red.), *Kalbininko Kazimiero Jaunius rankraštis palikimas*, Vilnius: Lietuvos TSR Valstybinė respublikinė biblioteka.

Kallasmaa Marja 1996, *Saaremaa kohanimed 1*, Tallinn: Eesti Keele Instituut.

Kallasmaa Marja 2010, *Hiiumaa kohanimed*, Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

LaD 5 – Guntis Kavacs (red.), *Latvijas daba. Enciklopēdija 5*, Rīga: Preses nams, 1998.

Laumane Benita 2005 (rec.), *Onomastica Lettica 2*, 2004, *Linguistica Lettica* 14, 259–264.

LD – Krišjānis Barons, Henrijs Wissendorfs, *Latvju Dainas 1–6*, Jelgava, Pēterburga, 1894–1916.

LKŽ^e – Gertrūda Naktinienė (red.), *Lietuvių kalbos žodynas 1–20 (1941–2002)*: elektroninis variantas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005 (<http://www.lkz.lt>).

LLVV – *Latviešu literārās valodas vārdnīca 1–8*, Rīga, 1972–1996.

LTdz – *Latviešu tautasdziesmas 3: Darba dziesmas: daba un darbs*, Rīga: Zinātne, 1981.

LVV 2010 – Ojārs Bušs (red.), *Latvijas vietvārdu vārdnīca. Pracirika–Puožu-*, Rīga: LU Latviešu valodas institūts.

ME – *K. Mūlenbacha Latviešu valodas vārdnīca*, rediģējis, papildinājis, turpinājis (/nobeidzis – 4) J. Endzelīns, 1–4, Rīga, 1923–1932.

Raag Raimo 1984, *Ledum palustre* in *Baltic Finnic, Sovetskoe finno-ugrovedenie* 20(4), 258–269.

Rīteris Jānis 1929, *Lietuviski-latviska vārdnīca*, Rīga: Autora izdevums.

Vilbaste Gustav 1993, *Eesti taimenimetused*, Tallinn: Emakeele Selts.

Wiedemann Ferdinand Johann 1973⁴, *Estonisch-deutsches Wörterbuch*, Tallinn: Valgus.

Funts Kaspars 2011, *Dažādie putnu nosaukumi latviešu valodā* (<http://sites.google.com/site/kasparsfunts/da%C5%BE%C4%81dieputnunosaukumi>).

Kp – Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras Karšu pārļūks, (http://db.lgia.gov.lv:8880/library/karsu_parluks.html).

Ojārs BUŠS, Renāte SILIŅA-PINĶE

LU Latviešu valodas institūts

Akadēmijas laukums 1

LV-1050 Rīga

Latvia

[ojaars@lycos.com]

[silaziile@gmail.com]